

RIKSADVOKATEN

Politimestrene
Statsadvokatene

DERES REF.:

VÅR REF.:

2017/00541-002 HST015
541.1

DATO:

07.04.2017

IKKE HJEMMEL FOR ILAGT TAP AV FØRERETT I PERIODEN 1. FEBRUAR 2012 - 31. MARS 2017 FOR KJØRING MED LAVPROMILLE/LAVPÅVIRKNING FOR FØRERE SOM HAR FØRERETTEN PÅ PRØVE - NØDVENDIGE, UMIDDELBARE TILTAK

1. Sammendrag

1. februar 2012 ble endringer i tapsforskriften og ny forskrift om faste grenser for påvirkning av andre berusende eller bedøvende middel enn alkohol satt i kraft. For førere med førerkort på prøve innebar endringene i tapsforskriften innføringen av en regel om tap av føreretten for kjøring med lav påvirkningsgrad. Ved lov av 17. desember 2010 nr. 91 om endringer i vegtrafikklovgivningen ble denne regelen vedtatt i vegtrafikkloven som § 33 nr. 1 annet ledd nytt tredje punktum. Men ikraftsetting av denne endringen i vegtrafikkloven utsatte man i påvente av endringer i de ovennevnte forskriftene. Også for andre vedtatte endringer i vegtrafikkloven ble ikraftsettelsen utsatt.

Samferdselsdepartementet har nå varslet riksadvokaten om at det ble begått en feil ved ikraftsettelsen av endringene i tapsforskriften og vegtrafikkloven. Ved en såkalt inkurie glemte man å ta med den aktuelle lovbestemmelsen – vegtrafikkloven § 33 nr. 1 annet ledd nytt tredje punktum – i oppregningen ved vedtaket om ikrafttredelse. Riksadvokaten er ikke kjent med de nærmere omstendigheter om feilen som her er begått. Uansett er den meget beklagelig, og politi og påtalemyndighet må bidra til å gjenopprette konsekvensene av den begåtte feil, selv om vi ikke har ansvar for den.

Det er grunn til å tro at tapsforskriften har vært praktisert etter sin ordlyd etter ikraftsettingen av den i 2012, men i så fall uten at den nødvendige hjemmel er på plass.

Dette innebærer at en rekke førere av motorvogn i 5-årsperioden frem til i dag kan ha blitt fratatt føreretten uten lovhjemmel (se nærmere om tidligere rettstilstand nedenfor).

Omfanget av virkningene er per i dag uvis. Disse nye opplysninger krever umiddelbare tiltak av politiet og påtalemyndigheten, jf. nedenfor.

Ved kgl. resolusjon av 31. mars 2017 ble den aktuelle endring i vegtrafikkloven § 33 nr. 1 annet ledd nytt tredje punktum satt i kraft med øyeblikkelig virkning (kunngjort 3. april 2017). Det er med andre ord nå full overensstemmelse mellom vegtrafikklovens bestemmelser om tap av førerett og tapsforskriften.

2. Nærmere om bakgrunnen

Problemstillingen knytter seg til tap av førerett ved lav påvirkningsgrad, især for førere med førerkort på prøve.

Ved lov 17. desember 2010 nr. 91 ble det vedtatt flere endringer i vegtrafikkloven, bl.a. i lovens § 33 nr. 1 annet ledd, som fikk et nytt tredje punktum: For førere som har førerett på prøve ble som nyordning fastsatt en reaksjon i form av tap av førerett i inntil ett år for føring av motorvogn med alkoholkonsentrasjon i blodet til og med 0,5 promille eller alkoholkonsentrasjon i blodet til og med 0,25 milligram per liter luft, eller ved nærmere bestemt konsentrasjon i blodet av annet berusende eller bedøvende middel, jf. vegtrafikkloven § 31 annet ledd bokstav a.

Forut for lovendringen var det i vegtrafikkloven ingen bestemmelse som fastsatte tap av førerett for kjøring med lav påvirkningsgrad. For føring av motorvogn med alkoholkonsentrasjon i blodet til og med 0,5 promille, måtte en falle tilbake på den alminnelige regelen om tap av førerett i vegtrafikkloven § 33 nr. 1 første ledd ("dersom hensynet til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn ellers krever det"). Utfyllende regler følger som kjent av tapsforskriften. Tapsforskriften § 3-1 lød som følger inntil 1. februar 2012:

"Føring av motorvogn med alkoholkonsentrasjon i blodet på 0,4 promille eller lavere eller en alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften på 0,2 milligram eller lavere per liter luft, skal normalt ikke medføre tap av førerett. Dersom det foreligger skjerpene omstendigheter som nevnt i annet ledd, bør det fastsettes en tapsperiode for 3 til 6 måneder.

Har alkoholkonsentrasjonen under kjøringen vært fra 0,4 til og med 0,5 promille i blodet eller fra 0,2 til og med 0,25 milligram per liter luft i utåndingsluften, bør tap av førerett fastsettes til minst 6 måneder, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 1 første ledd. Ved skjerpene omstendigheter som f.eks. dårlig sikt og vanskelige kjøreforhold, fartsovertredelser og uaktsomme forbikjøringer skal en lengre tapsperiode fastsettes."

Ikraftsetting av det nye tredje punktum i § 33 nr. 1 annet ledd ble utsatt i påvente av nødvendige endringer i tapsforskriften (forskrift 19. desember 2003 nr. 1660 om tap av retten til å føre motorvogn mv.) og forskrift om faste grenser for påvirkning av andre berusende eller bedøvende middel enn alkohol. Etter endring fikk tapsforskriften § 3-1 følgende ordlyd:

"Ileggelse av straff for føring av motorvogn med konsentrasjon av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel i blodet til og med 0,5 promille eller tilsvarende eller til og med 0,25 milligram per liter luft i utåndingsluften, skal normalt ikke medføre tap av føreretten, med mindre føreren har føreretten på prøve eller det foreligger skjerpene omstendigheter.

Tap av føreretten bør fastsettes til minst 6 måneder dersom

a) det ilegges straff for føring av motorvogn med slik konsentrasjon av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel som nevnt i første ledd for førere som har føreretten på prøve, eller

b) det foreligger skjerpene omstendigheter som dårlig sikt og vanskelige kjøreforhold, fartsovertredelse og uaktsomme forbikjøringer."

Gjennom lov- og forskriftsendring skulle det således skje dels en innsnevring av tap av føreretten for motorvognførere flest ved at grensen for tap ble hevet fra 0,4 til over 0,5 promille alkohol i blodet, med mindre det forelå skjerpene omstendigheter. For førere som har førerkort på prøve skulle imidlertid adgangen til å frata vedkommende utvides ved at grensen ble senket fra 0,4 til alkoholkonsentrasjon større enn 0,2 promille.

Ovennevnte endring i tapsforskriften ble som nevnt satt i kraft 1. februar 2012. Samferdselsdepartementet har som det fremgår underrettet riksadvokaten om at endringen i vegtrafikkloven § 33 nr. 1 annet ledd ved ikraftsettingen av de gjenstående delene av lovvedtaket ved en feil ble utelatt i den positive oppregningen av de resterende lovbestemmelsene som ble satt i kraft, jf. kgl. res, 20. januar 2012.

Dette innebar således at den vedtatte adgangen etter vegtrafikkloven til illeggelse av tap av førerrett for kjøring med lavpromille mv. for førere med førerkort på prøve ikke ble satt i kraft, og at endringen i tapsforskriften, som fastsetter slik tapsadgang, savnet tilstrekkelig lovhjemmel.

Konsekvenser

Etter vegtrafikkloven § 33 nr. 1 første ledd har det i hele perioden vært en viss adgang til å ilegge en fører tap av førerrett for kjøring med lavpromille i det øvre sjikt, fra 0,4 promille, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 1 første punktum og tapsforskriften § 3-1 annet ledd, slik den lød før endringen i 2012. Det er likevel grunn til å frykte at et større antall førere med førerkort på prøve i perioden fra 1. februar 2012, er ilagt tap av føreretten uten at det var hjemmel for det.

Tiltak

Det må umiddelbart iverksettes tiltak. Felles for tiltakene er at de gjelder saker mot førere med førerkort på prøve og som har blitt ilagt tap av førerrett for å ha ført motorvogn under lav påvirkningsgrad. Vurderingstemaet vil være om tap av førerrett ville, eller ikke ville, blitt ilagt etter bestemmelsene i vegtrafikkloven § 33 nr. 1 første ledd, jf. tapsforskriften § 3-1 slik den lød før endringen i 2012. En historisk versjon av tapsforskriften finner man på Lovdata, jf. for øvrig sitatet ovenfor.

Et relativt høyt antall overtredelser av vegtrafikkloven § 22 første ledd avgjøres hvert år (ca. 7 000 positive påtaleavgjørelser på landsbasis i 2016 ifølge Strasak JUS322). Det er helt nødvendig at politiet identifiserer de saker som her er aktuelle. I enkelte av typetilfellene, som en gjennomgår nedenfor, vil en rask identifisering av sakene og videre oppfølging fra politiet kunne forebygge eller redusere de negative konsekvenser av illeggelse av uhjemlet tap av førerrett, og dette må prioriteres umiddelbart. De øvrige tiltak vil i denne omgang bestå i å identifisere de aktuelle saker og underrette de som med urette har blitt ilagt slikt tap. Det er viktig at hvert distrikt utarbeider en oversikt over antall saker dette gjelder, og hvem det gjelder. Dette blant annet for å få et overordnet bilde av omfanget.

De øyeblikkelige tiltak er følgende:

a) Saker der tapsperioden fortsatt løper etter at vedkommende har vedtatt forelegg med illeggelse av tap av førerrett, eller ved dom er ilagt tap av førerrett.

I disse sakene er det viktig at politiet handler raskt. Etter straffeprosessloven § 258 kan overordnet påtalemyndighet oppheve et vedtatt forelegg til gunst for siktede. Lagt til grunn at forelegget er ilagt av påtalemyndighet i politiet, sendes forelegget til statsadvokaten med anmodning om *delvis* opphevelse, dvs. *av illeggelsen av tap av føreretten*. Statsadvokaten må naturligvis behandle saken umiddelbart. Siktede må underrettes.

Påtalemyndigheten kan ikke oppheve tap av førerett ilagt av domstolene. Men i slike tilfeller som behandles under ovennevnte overskrift skal ansvarlig påtalejurist snarest trekke tilbake ordren om fullbyrdelsesordre for så vidt gjelder tap av førerett. Er fullbyrdelsesordre truffet av statsadvokat besluttes at denne myndighet like fullt kan utøves av politijurist. Beslaglagte førerkort som er i behold må utleveres. Er dommen ikke rettskraftig, bør dommen ankes av påtalemyndigheten til gunst for siktede. Med de korte ankefrister som gjelder synes det lite praktisk å overlate ankespørsmålet til domfelte. Domfelte må underrettes.

En forutsetter at opplysninger i Autosys rettes.

b) Saker fortsatt under etterforskning.

Beslaglagte førerkort tilbakeleveres.

c) Saker der vedkommende har vedtatt forelegg med illeggelse av tap av førerett, eller ved dom er ilagt tap av førerett, og tapsperioden er utløpt.

De aktuelle saker må identifiseres. Lagt til grunn at forelegget er ilagt av påtalemyndighet i politiet, sendes forelegget til statsadvokaten med anmodning om opphevelse av illeggelsen av tap av føreretten, og statsadvokaten fatter beslutning om opphevelse. Siktede underrettes. Når det gjelder den nærmer behandling – ut over identifisering - av saker der tap av førerett er ilagt ved dom, kommer en tilbake til dette, jf. avsnittet nedenfor.

–

Det gjenstår å løse flere spørsmål, både av rettslig og praktisk art. Riksadvokaten vil kort tid etter påske, etter drøftelser med aktuelle etater og departementer, gi nærmere retningslinjer om den videre oppfølging. Arbeidet, særlig med sakene under kategoriene a og b ovenfor, kan imidlertid ikke avvendes.

Gjenpart av dette brev sendes Utrykningspolitiet og det bes om at påtalenettverket for trafikksaker orienteres særskilt og det forutsettes at disse engasjerer seg i denne problemstilling og det enkelte politidistrikts gjennomgang.

Tor-Aksel Busch
(sign)

Harald Strand
førstestatsadvokat
(sign)

Gjenpart: Politidirektoratet
Politi høgskolen
Utrykningspolitiet

Justis- og beredskapsdepartementet, Politiavdelingen
Samferdselsdepartementet
Vegdirektoratet